

Kovács I. Gábor – Takács Árpád

Bihar megyei, hajdúsági és debreceni származású református MTA-tagok
(1920–1944) ősfái

A két világháború közötti magyarországi elítscsoportok kutatásának keretében kezdünk foglalkozni a tudáselittel. Ennek körébe azokat soroltuk, akik a széles értelemben vett tudás termelésében, elosztásában, továbbadásában szerepet játszó intézmények legfelső pozícióit foglalták el.¹ Az így meghatározott tudáseliten belül a legtöbb pozíciót az egyetemi tanárok és a Magyar Tudományos Akadémia tagjai foglalták el. Hosszabb ideje foglalkozunk ennek a két legfajsúlyosabb tudáselit-csoportnak a rekrutációjával, társadalmi származásával.² Úgy gondoljuk, hogy a problémát érdemes felekezeti-művelődési alakzatok szerint tagolni.³ Ilyen megfontolásból kezdtük a különböző felekezeti-művelődési alakzatokból származó egyetemi tanárok és akadémikusok családfáit illetve ősfáit összeállítani.⁴ Ezen belül kipróbáltuk azt is, hogy kiválasztottunk kisebb-nagyobb tájegységeket.⁵ Most egy kisebb terület, a Bihar megyei, hajdúsági és debreceni régió két világháború közötti református akadémikusait választottuk ki. Azt reméljük, hogy a 13 közül ősa érdemes a helytörténészek és a régió iránt érdeklődők figyelmére s észrevételeik segítenek is tökéletesíteni ezeket az összeállításokat.

Balogh Ernő

orvos, onkológus, egyetemi tanár

MTA tagság: l. 1942. máj. 15., tanácskozó 1949. okt. 31., l. tagsága visszaállítva 1989. máj. 9.

(Nagyszalonta, Bihar m., 1890. augusztus 11. – Budapest, 1964. november 24.; a Farkasréti temetőben nyugszik.)

Nemesség: Bihar megyei nemes család, amelynek nemességét 1825-ben és 1830-ban igazolták.

Apja: nemes Balogh Elek (ref., Nagyszalonta, 1845 – Nagyszalonta, 1916. jan. 2.). Pesten és Bécsben (1865–1866) járt egyetemre, 1868-tól Nagyszalonta tisztiorvosa, a Ferenc József r. lovagja (1912), a MÁV orvosi tanácsadója, a nagyszalontai református egyházmegye tanácsbírája. 1888-ban Bihar vm. virilistája (475 forint adó).

Apai nagyapja: nemes Balogh János, szabad hajdú. Fia a bécsi egyetem anyakönyvébe 1866-ban „Öconom”-ként jegyezte be (mezőgazda/gazdatiszt).

Anyja: nemes Kenyeres Ilona (ref., Nagyszalonta, 1852 – Bp., 1938. márc. 16.). Balogh Elek második felesége volt.

¹ Kovács I. G. 2011.

² Kovács I. G.–Kende G. 2011.

³ Kovács I. G. 2019.

⁴ Kovács I. G. 2012.; Kovács I. G. 2014.

⁵ Kovács I. G. 2016.

Anyai nagypapa: nemes Kenyeres János (ref., Nagyszalonta, 1818 – Nagyszalonta, 1881. dec. 29.). Ügyvéd. 1835–1839: publicusként a debreceni ref. kollégiumban végezte a bölcsészetet és a jogot; közben 1836–1837-ben Késmárkon tanult. 1848–1849 előtt Nagyszalonta főbírója, 1849-től szolgabíró.

Anyai dédapá I.: nemes Kenyeres Mihály (ref.)

Vallása: ref.

Felesége: nemes Gödény Irma (ref., Balkány, 1890. dec. 3. – Bp., 1960. szept. 23.). Házasságkötés: 1919. márc. 31. Apja: Gödény Ferenc (ref., Balkány, 1867 – Hajdúsámson, 1937) földbirtokos (1897: 366 kh, 1925: 882 kh), a hajdúsámsoni ref. egyház főgondnoka. Anyja: Goda Róza (ref., –1934). Gödény Irmának is volt birtoka (214 kh).

Középiszkola: 1900–1908: aradi kir. kat. gimn., I–VIII. oszt.; érettségi ugyanott: 1908. jún. 13.

Bay Zoltán

fizikus, egyetemi tanár

MTA tagság: I. 1937. ápr. 29., r. 1945. máj. 30.; tagsága megszűnt külföldre távozása miatt 1949. nov. 29., r.

tagsága visszaállítva 1989. máj. 9., t. 1981. máj. 5.

(Gyulavári, Békés m., 1900. július 24. – Washington, USA, 1992. október 4.; 1993. ápr. 10-től Gyulán, a Gyulavári református temetőben családi sírboltban nyugszik.)

Nemesség: A barczi nemesi előnév először Bay Zoltán apjának, Bay Józsefnek 1910-es gyászjelentésén tűnik fel, majd Ilona nevű testvérének 1912-es partecéduláján. Bay Józsefnek gyászjelentésén ismét a barczi előnév szerepel 1931-ben. Bay Zoltán viszont később a ludányi előnevet kezdte használni. Valójában azonban a nemes Bay családok egyik ágával sem igazolható a kapcsolat, nem mutatható ki a kétségtelen leszármazás. Az első igazolható ősök a Gömör megyei Balogújfaluban és környékén elterjedt Balyó jobbágy-családból származnak.

Apja: barczi Bay/Balyi József (ref., Alsókállosa, Gömör m., 1858. nov. 29. – Gyulavári, 1910. nov. 11.). Református lelkész. Miskolci ref. gimnáziumi, s debreceni teológiai tanulmányok után a Bihar megyei Árpádon volt segédlelkész későbbi apósa mellett. 1889-től a Gyulavári református egyházközség templomépítő lelkésze (1889–1910), a békésbánnati egyházmegye tanácsbírája.

Apai nagypapa: Balyo/Balyi/Baji Pál (ref., Balogújfaló, Gömör m., 1824 – 1885. márc. 17.). Uradalmi kasznár. 1849-es házassági anyakönyvében úgy szerepel, mint „*Gömör megyebeli Újfaluban lakó becsületes ifjú legény*”. Gyermekei születésekor 1850-ben külön jelző nélkül szerepel az anyakönyvben, 1856-ban és 1858-ban feleségével együtt, mint az Alsókállosához tartozó Teskipusztán lakó „*tisztt párt*”, 1871-ben pedig mint Méhiben lakó „*ref. kasznár*” van bejegyezve.

Apai nagyanya: Czégényi Hermína (ref., Magyarpokorágy, Gömör m., 1831 – Debrecen, 1909. dec. 5.). Házasságkötés: Zsíp, 1849. febr. 15.

Apai dédapá I.: Balyo Péter (ref.). Valószínűleg telkes jobbágy Balogújfaluban.

Apai dédanya I.: Szabó Erzsébet (ref., Szútor, Gömör m.)

Apai dédapa II.: nemes Czégényi József (ref.) magyarpokorági iskola tanító/oskola Rector.

Apai dédanya II.: Madár Zsuzsanna (ref.)

Anyja: Böszörményi Julianna (ref., Árpád, Bihar m., 1864 – Zsadány, 1931. dec. 3.). Házasságkötés: 1890.

Anyai nagypapa: Böszörményi Károly (ref., Jákóhodos, Bihar m., 1821 – Árpád, 1891. nov. 19.). Református lelkész. A debreceni ref. kollégiumban végezte a gimnáziumot, 1838-tól 1843-ig ugyanott tógátus, bölcsészetet, jogot és teológiát hallgatott. 1846-tól 1891-ig a Bihar megyei Árpád ref. lelkésze volt. Felmenői 300 éve lelkészek. A család egyik tagja 1646-ban kapott nemességet.

Anyai nagynanya: Szánthó Julianna (ref., Hegyközszentimre, Bihar m., 1827 – Nagyszalonta, Bihar m., 1899. febr. 17.). Házasságkötés: 1847.

Anyai dédapa I.: Böszörményi József (ref., Jákóhodos, Bihar m., 1791 – Tenke, Bihar m., 1870.). Református lelkész. Mezőtúri ref. gimnáziumi tanulás után 1812-től 1816-ig volt tógátus a debreceni kollégiumban. A Bihar megyei Gyantán, Tenkén és Nagyszerénden szolgált.

Anyai dédanya I.: Szele Klára (ref., 1795–1853)

Anyai dédapa I. apja: Böszörményi József (ref., Debrecen, 1755 k. –). Református lelkész. A középiskolát és az akadémiai tagozatot a debreceni ref. kollégiumban végezte, 1770-ben subscribált. Jákóhodosi, paptamási, majd bihardiószegi ref. lelkészként szolgált.

Anyai dédapa I. anyja: Kuthi Klára (ref.)

Anyai dédanya I. apja: Szele Dániel (ref., Mezőkeresztes, Borsod m., 1760 k. –). Református lelkész. A gimnáziumi osztályokat Sárospatakon végezte, majd 1775-ben subscribált a debreceni ref. kollégiumban. Bihardiószegi ref. lelkész volt.

Anyai dédapa II.: Szánthó Dániel (ref., Hegyközszentimre, 1785 k. –). Református lelkész. A debreceni ref. kollégiumban tanult, majd Hegyközszentimrén szolgált.

Anyai dédanya II.: tordai Illyés Zsófia (ref.)

Anyai dédapa II. apja: Szánthó János (ref., Debrecen, 1743–1826). Református lelkész. A szatmári ref. gimnáziumban tanult, majd 1759-ben subscribált a debreceni ref. kollégiumban. Hegyközszentimrei és érsemjéni lelkész volt, s az érmelléki egyházmegye esperese.

Anyai dédanya II. apja: tordai Illyés János (ref., Hajdúszoboszló, Hajdú m., 1753 k. –). Református lelkész. Hajdúszoboszlón tanult, majd a debreceni kollégiumban subscribált 1769-ben. Sarkadon, majd Biharvajdán és a szintén Bihar megyei Szalárdon szolgált.

Vallása: ref.

Testvére: Bay Erzsébet (ref., Gyulavári, 1904. márc. 7. – 1991). Zongoratanárnő, akinek a férje Szabó István (ref., Debrecen, 1898. júl. 2. – Budapest, 1969. febr. 19.) történész, levéltáros, egyetemi tanár, az MTA tagja volt.

Feleségei: 1. Lázár Ilona (ref. – 1977). Házasságkötés: 1932. 1945-ben elváltak. Szülei: Lázár Géza építézmérnök és Rádai Ilona (1894–1972). 2. Herczegh Júlia (unit., Torda, Torda-Aranyos m., 1924. nov. 2. –). Házasságkötés: 1947. Testnevelő tanárnő. Apja: Herczegh Kálmán Vilmos (róm. kat.) vezető MÁV tisztviselő, anyja: Debreczeni Julianna (unit.).

Középkiskola: 1910–1918: debreceni ref. kollégium főgimnáziuma, I–VIII. oszt.; érettségi ugyanott: 1918. jún. 27.

Csánki Dezső

történész, levéltáros, államtitkár

MTA tagság: l. 1891. máj. 8.; r. 1900. máj. 4., másodelnök 1931. máj. 15. – 1933. ápr. 29.

(Füzesgyarmat, Békés m., 1857. május 18. – Budapest, 1933. április 29.; a Farkasréti temetőben nyugszik.)

Apja: Csánki Benjámín (ref., Komádi, Bihar m., 1818. dec. 5. – Füzesgyarmat, 1884. ápr. 1.). Református lelkész. A debreceni református kollégium gimnáziumába járt, 1834-ben subscribált (ekkor már apja meghalt), 1834-től három évig bölcsészetet, 1836-tól két évig jogot, 1837-től három évig teológiát hallgatott. 1847-től 1884-ig Füzesgyarmat református lelkésze volt, a békésbánati ref. egyházmegye tanácsbírája.

Apai nagyapja: Csánki István (ref., Vác, 1785 – Komádi, 1834-ben már nem élt). 1807-ben subscribált a debreceni ref. kollégiumban. 1812–1814: rector, 1818 k. segédlelkész volt Komádiban. Az 1820-as években a Bihar megyei Ártánd, majd Bojt református lelkésze volt.

Apai nagyanyja: Nagy Katalin, 1834-ben már özvegyként élt Komádiban, a debreceni kollégiumi nyilvántartás szerint: plebejus/közrendű.

Apai dédapja I.: Tsánki János (ref.) negyedtelkes váci jobbágy, 7 kapás szőlővel (kb. 1–1½ kat. hold szőlőterületnek felel meg)

Apai dédanya I.: Bodonyi Sára (ref.)

Anyja: Bergmann Emilia (evang., – meghalt 1877 előtt). Testvére, Bergmann Amália, Csák János vésztői ref. lelkésznek a felesége volt.

Anyai nagyapja: Bergman József (evang., Szárazd, Tolna m., 1801 – Füzesgyarmat, 1877. jún. 15.). Füzesgyarmati uradalmi tiszt. Testvére Bergman Frigyes (1814–1881) györkönyi (Tolna m.) evangélikus lelkész.

Anyai dédapja I.: Bergman Christian Teofil (evang., Sopron, 1767. máj. 29. –) A soproni evang. líceumban és Jénában (1790–1791) tanult, evangélikus lelkész Szárazdon, Tolna megyében.

Anyai dédapja I. szülei: Bergmann Christian Ehrenfried (evang.) üveges mester, aki 1765-ben szerzett polgárjogot Sopronban. Apja a szászországi Zittauban posztókészítő volt. Felesége egy soproni üveges özvegye volt, 1765. ápr. 14-én kötöttek házasságot.

Anyai dédanya I.: Wolmuth Zsuzsanna (evang.)

Testvére: Csánki Benjámín (ref., Füzesgyarmat, 1868. jan. 3. – Debrecen, 1943. jún. 5.). A debreceni egyetem hittudományi karának professzora. Az ő veje volt Tóth Lajos (1876–1936) jogtudós, debreceni egyetemi tanár, az MTA tagja.

Vallása: ref.

Felesége: 1. felesége Matterny Gizella (evang., Eperjes, 1858. máj. 8. – Bp., 1916. dec.). Házasságkötés: 1880. Apja: Matterny József (– Sátoraljaújhely, 1901. ápr. 17.) sátoraljaújhelyi szabómester, anyja: Sebők Otília. 2. felesége Tomanek Paula (róm. kat. – Bp., 1938. dec. 7.)

Gyermeke: Csánki Dénes (1885–1972) a Magyar Nemzeti Múzeum főigazgatója, festőművész, művészettörténész.

Középiskola: 1867–1872: debreceni református főgimnázium, I–V. oszt.; 1872–1875: késmárki evangélikus líceum, VI–VIII. oszt.; érettségi Késmárk: 1875.

Dézsi Lajos

irodalomtörténész, egyetemi tanár

MTA tagság: l. 1906. márc. 23., r. 1923. máj. 11.

(Debrecen, Hajdú m., 1868. augusztus 22. – Budapest, Pest m., 1932. szeptember 17.; a szegedi Belvárosi temetőben nyugszik.)

Apja: Dézsi János (ref., Debrecen, 1815. márc. 23. –). Székkötő-napszámos. Az 1869-es népszámlálás szerint szoba-konyhás lakásban lakott öt gyermekével. A szoba egyszersmind székkötő műhely is volt. Napszámosként szerepel gyermekei születési anyakönyvében: 1856, 1859, 1868. Iparos/székkötő/székcsináló az 1864-es anyakönyvben és Lajos fia debreceni ref. kollégiumi anyakönyvében: 1878–1886. Fia 1893-as berlini egyetemi anyakönyvi bejegyzése szerint: Kaufmann/kereskedő.

Apai nagyapja: Dézsi János (ref.)

Apai nagyanyja: Faragó Mária (ref.)

Anyja: Pozsgai Julianna (ref., Debrecen, 1824. ápr. 5. –)

Anyai nagyapja: Pozsgai József (ref.)

Anyai nagyanyja: Császi Julianna (ref.)

Vallása: ref.

Felesége: Dobrzyniecki Olga (róm. kat., – 1930. febr.). Házasságkötés: 1896. ápr. 8. Apja: lovag Dobrzyniecki Gergely (róm. kat., 1839 – Bp., 1923) állami, majd fővárosi mérnök a fővárosi mérnöki hivatalban, anyja: Knódl Karolina (róm. kat., 1849 – Bp., 1937. szept. 24.).

Középiskola: 1878–1886: debreceni ref. főgimn., I–VIII. oszt.; érettségi ugyanott: 1886.

Gyalókey Jenő

hadtörténész, levéltáros, tüzérezredes

MTA tagság: l. 1926. május 6., r. 1936. május 14.

(Nagyvárad, Bihar m., 1874. április 28. – Budapest, 1945. március 10.; a Farkasréti temetőben nyugszik.)

Nemesség: Árpád-kori eredetű Sopron megyei birtokos család. 1418-ban Zsigmond királytól kaptak címeres levelet. A 16. században átszármaztak Vas, Zala, Veszprém és Komárom megyékbe. 1763-ban a család Vas megyei tagjainak nemességét legfelső helyről igazolták. Zala megye bizonyítványa alapján 1795-ben Bács megyében, 1840-ben Bihar megyében hirdették ki a család nemességét. Előnév: szentgyörgyi és gyalókey.

Apja: szentgyörgyi és gyalókey Gyalókey Lajos (ref., [1852. dec. 20.-án első feleségével kötendő házassága miatt változtatta meg addig római katolikus vallását], Szalacs, Bihar m., 1825. nov. 13. – Nagyvárad, 1899. febr. 2.). Földbirtokos, ügyvéd, törvényszéki elnök.

Jogi tanulmányait 1841 és 1844 között a nagyvárad királyi jogakadémián végezte. Ezután írnok lett Bihar vármegye aljegyzője mellett. Az ügyvédi vizsga letétele (1847) után Pesten királyi táblai hites jegyző, majd még ebben az évben, visszatérve Bihar megyébe, főispáni titkár lett. 1848-ban beállt a bihari önkéntes zászlóaljba, majd a honvédségnél tizedes, őrmester, hadnagy, főhadnagy lett. Bem, akinek segédtisztje volt, századossá léptette elő. 1849 után a Bihar megyei Ér-Köbölkúton gazdálkodott (1859-ig). 1861-ben Bihar vármegye aljegyzője, majd főjegyzője lett. A megyei bizottmány feloszlata után ügyvédi pályára lépett. A kiegyezés után 1871-től a nagyvárad kir. törvényszék elnöke. A Bihar megyei történelmi és régészeti egyletnek kezdeményezője, megalakulásától alelnöke, a nagyvárad László gőzhengeralmi rt.-nek egyik alapítója s évekig alelnöke volt. 1868-tól 1872-ig a Bihar megyei Deák-párt alelnöke, országgyűlési képviselő, Nagyvárad város törvényhatósági bizottsági tagja. 1892-ben 662 forint adóval virilista. Bihar vm. és Nagyvárad város közéletének, társadalmi életének egyik irányadó és döntő súlyú tényezője volt.

Apai nagyapja: szentgyörgyi és gyalócai Gyalókay Antal (róm. kat., Pápa, Veszprém m., 1778. ápr. 30. –). Gazdatiszt, földbirtokos. Ő az első a családból, aki Bihar megyében telepedett le. A nagyvárad káptalan ősi-pusztai birtokának gazdatisztje Szalacson, 1835-ben Bonorum Eppatus Inspector V. Olaszini (Antal fia bejegyzése a nagyvárad jogakadémia anyakönyvében), végül a nagyvárad római katolikus püspökség uradalmának főfelügyelője, uradalmi jószágigazgató, Bihar vm. táblabírája.

Apai nagyanyja: Csák Erzsébet (róm. kat., Békényér, Bihar m., 1788. júl. 14. – Nagyvárad, 1874. aug. 24.)

Apai dédapja I.: Gyalókay József (róm. kat.). Fia 1778-as anyakönyvi bejegyzésében: [pápai] civis.

Apai dédanya I.: Szalay Katalin (róm. kat.)

Anyja: bisitzi Bischitzky/Bisiczky Ludovika/Luise (ref., [1873-ig, házasságkötéséig róm. kat.], Sóvár, Sáros m., 1837. febr. 19. – Nagyvárad, 1896. jan. 13.). Házasságkötés: 1873. máj. (Férje második felesége volt.) 1893-ban 350 kat. holdas birtoka volt a Bihar megyei Székelyhídon.

Anyai nagyapja: bisitzi Bischitzky/Bisiczky Antal (róm. kat., Pápa, 1808. febr. 5. – Miskolc, Borsod m., 1891. júl. 24.). 1824-től a győri királyi jogakadémián végezte jogi tanulmányait. 1836-ban a Királyi Kamara sóvári (Sáros m.) felügyelőségén sóhivatali írnok. 1841-ben ugyanitt tisztartó. 1847-ben a Kamara diósgyőri és tokaji uradalmi igazgatóságán első cancellista, később ugyanitt a hegyaljai kir. birtokok igazgatója. A Ferenc József-rend lovagja.

Anyai nagyanyja: veskóczi Szalaky Mária (róm. kat., Ungvár, 1812. márc. 6. – 1896-ban még élt). Felvidéki nemes család.

Anyai dédapja I.: bisitzi Bischitzky/Bisiczky Miksa (róm. kat.) Civis, Pápa.

Anyai dédanya I.: Banovits Anna (róm. kat.)

Vallása: ref.

Felesége: adelsheimi Grefftner Mária (róm. kat., 1943-ban még élt). Házasságkötés: 1901. júl. 2. Apja: Grefftner Gusztáv (róm. kat.), anyja: Ternajgó Mária (róm. kat., – Kúvin, Arad m., 1912. jan. 9.)

Középiskola: 1883–1891: nagyvárad róm. katolikus (premontrei) főgimnázium, I–VIII. oszt.; érettségi ugyanott: 1891.

Győrffy István

botanikus, egyetemi tanár

MTA tagság: I. 1940. ápr. 26.; t. 1949. okt. 31.; tagsága visszaállítva: 1989. máj. 9.

(Hidasnémeti, Abaúj-Torna m., 1880. december 10. – Székesfehérvár, 1959. április 16. A csákvári ref. temetőben nyugszik.)

Nemesség: A hajdú nemességgel bíró család a 18. század végén költözött Debrecenbe. Kőhalmi előnevük egyedül a Gulyás Pál: Magyar írók élete és munkái számára készített önéletrajzban szerepel.

Apja: Győrffy Gyula (ref., Debrecen, 1854. jan. 30. – Bp., 1934. febr. 10.). Vasúti tisztviselő. Gimnáziumi tanulmányait a debreceni református kollégiumban végezte. MÁV-állomásfőnök lett Hidasnémetiben, Mendén, illetve Túrkevényen, majd ellenőr a MÁV Aradi üzletigazgatóság számosztályán, végül főellenőr/főintéző a MÁV Kolozsvári üzletigazgatóság számosztályán.

Apai nagyapja: Győrffy Sándor (ref., Debrecen, 1798. ápr. 16. – 1870-ben még élt). Gazdálkodó cívus, Debrecenben a Piac utcán lakott négy szoba, konyhás, kamrás, alapincézett lakásban. Korábban talán kereskedéssel is foglalkozhattak – vagy ő vagy az apja – ugyanis 1829-ben született fia anyakönyvi bejegyzésében megkülönböztető toldalékkal Kalmár Győrffy Sándorként szerepel.

Apai nagyanyja: Pongor Sára (ref., Debrecen, 1811. szept. 14. –). Debreceni cívus család tagja.

Apai dédapja I.: Győrffy István (ref.). Debreceni lakos, a Német utcában lakott.

Apai dédanya I.: Német Sára (ref.). Debreceni lakos.

Apai dédapja II.: Pongor István (ref.). Debreceni cívus, a Német utcában lakott.

Apai dédanya II.: Sarkadi Anna (ref.)

Anyja: nemes sisári Sütthő/Sütő/Süttő Mária (ref., Felsőméra, Abaúj m., 1859. nov. 17. – Bp., 1942. dec. 24.)

Anyai nagyapja: nemes Sütő Károly (ref., Szerencs, Zemplén m., 1823. jan. 28. –). Sárospatakon tanult és ref. lelkész lett Abaúj megyében, Felsőmérán (1856–1887).

Anyai nagyanyja: Demjén Julianna (ref., Mezőkeresztes, Borsod m., 1834. jan. –)

Anyai dédapja I.: nemes Sütő Mihály, Szerencsen élő nemesi birtokos.

Anyai dédanya I.: nemes Maklár Erzsébet

Anyai dédapja II.: Demjén András (ref.). Mezőkeresztesen élt.

Anyai dédanya II.: Mulató Sára (ref.)

Vallása: ref.

Felesége: Greisiger Irma (evang., Szepesbéla, Szepes m., 1882. jan. 16. – Gyöngyös, Heves m., 1947. jún. 29.). Házasságkötés: Szepesbéla, 1905. aug. 25. A késmárki evang. gimnáziumi érettségi (1900. jún. 20.) után a kolozsvári egyetemen tanult, 1904-ben végzett mint botanikus. A tátrai flóra kutatója. 1938-ban középiskolai tanár. Apja: Greisiger Mihály (evang., Tátraalja, Szepes m., 1851. dec. 25. – Szepesbéla, 1912. szept. 10.), orvos, természetbúvár, a Szepesség őstörténetének kutatója.

Gyermeke: Gyórfy Barna (ref., Szepesbéla, 1911. júl. 1. – Bp., 1970. aug. 5.) 1954-től az MTA Genetikai Int. igazgatója, a biológiai tudományok doktora (1957), Kossuth-díjas (1949). 1967-ben az MTA I. tagjává jelölték, de közvetlen politikai beavatkozás miatt az illetékes osztály nem támogatta. Az akadémia 1990. dec. 4-i közgyűlése rehabilitálta, s 1967-től MTA-tagnak nyilvánította.

Középiskola: 1891–1892: sárospataki ref. kollégium, I. oszt.; 1892–1899: aradi kir. kat. főgimn., II–VIII. oszt.; érettségi ugyanott: 1899.

Horváth János

irodalomtörténész, egyetemi tanár

MTA tagság: I. 1919. okt. 23., r. 1931. máj. 15.

(Margitta, Bihar m., 1878. június 24. – Budapest, 1961. március 9.; a Farkasréti temetőben nyugszik)

Apja: Horváth József (ref., Sarkad, Bihar m., 1822. júl. 31. – Margitta, 1897. júl. 14.). Csaknem ötven évig volt jegyző Margittán. 1835-től 1840-ig a szalontai nagygyimnáziumban tanult. 1840-től 1843-ig a debreceni református kollégium tanulója, a bölcséleti, jogi és hittani képzést végezte el. Margittán kezdett el tanítani, majd rövid érbogyoszlói jegyzőség után 1851-ben jegyzőnek került vissza Margittára. Ezt a tisztelet haláláig betöltötte.

Apai nagyapja: Horváth Mihály (ref., Sarkad, 1794. okt. 12. –). A debreceni református kollégium anyakönyve szerint plebejus, sarkadi szücsmester.

Apai nagyanyja: Sajti Sára (ref., Sarkad, 1798. jún. 2. –). Házasságkötés: Sarkad, 1816. jan. 30. (Tokai Mihály és felesége, Vass Ilona házában nevelkedett.)

Apai dédapja I.: Horváth József (ref.). Sarkad.

Apai dédanya I.: Nagy Panna/Anna (ref.)

Apai dédapja II.: Sajti Pál (ref.). Sarkad.

Apai dédanya II.: Balogh Erzsébet (ref.)

Anyja: Galgóczi Juliánna (ref., Margitta, 1844. okt. 26. –). Második feleség volt.

Anyai nagyapja: Galgóczi György (ref., Margitta, 1805. nov. 14. –)

Anyai nagyanyja: Hajdu Juliánna (ref., 1804. febr. 5. –)

Anyai dédapja I.: Galgóczi Mihály (ref.)

Anyai dédanya I.: Szennyesi Sára (ref.)

Anyai dédapja II.: Hajdu Ferenc (ref.)

Anyai dédanya II.: Fenyődi Zsuzsánna (ref.)

Vallása: ref.

Felesége: Fest Erzsébet (evang., Szepesváralja, Szepes m., 1882. szept. 11. – Bp., 1973. aug. 6.). Házasságkötés: 1917. jún. 18. Apja: Fest Sándor (evang., Szepesváralja, 1852. dec. 26. – Reinthal bei Graz, 1937. márc. 15.) szepesváraljai postamester, amerikai banktisztviselő, grazi földbirtokos. Anyja: Westphal Eliz (evang., Neuhauser, 1852. febr. 19. – Reinthal bei Graz, 1948. febr. 19.). Testvére Fest Sándor (evang., Szepesváralja, 1883. nov. 21. – Bp., 1944. dec. 30.) filológus, irodalomtörténész, egyetemi tanár, az MTA tagja.

Gyermeke: Horváth Juliánna (evang.), akinek apósa Krompecher Ödön (evang., Poprád, Szepes m., 1870. febr. 15. – Bp., 1926. aug. 26.) orvos, patológus, egyetemi tanár, az MTA levelező tagja volt.

Középiskola: 1889–1890: körmöcbányai állami főreáliskola, I. oszt.; 1890–1893: debreceni állami főreáliskola, II–IV. oszt.; 1893–1897: körmöcbányai állami főreáliskola, V–VIII. oszt.; érettségi ugyanott: 1897.

Kéky Lajos (1917-ig Kéki)

irodalom- és színháztörténész, középiskolai és főiskolai tanár

MTA tagság: I. 1924. máj. 8., r. 1941. máj. 16.

(Hajdúnánás, Hajdú m., 1879. december 21. – Budapest, 1946. október 29.; a Farkasréti temetőben nyugodott, de sírját felszámolták.)

Nemesség: Hajdúnánási család. 1624-ben Bethlen Gábortól nyertek címeres nemeslevelet (Kéki Demeter). A leszármazottak 1770-ben és 1824-ben is kaptak Szabolcs vármegyégtől nemesi bizonyáglevelet. A Hajdú kerület 1838. évi nemesi névjegyzékében is szerepelnek. Előnév: nánási.

Apja: nánási Kéki Imre (ref., Hajdúnánás, 1839. aug. 28. –), 12 kat. holdon gazdálkodó nemesi kisbirtokos.

Apai nagypapa: nánási Kéki János (ref., Hajdúnánás, 1803. dec. 12. –). Nemesi kisbirtokos.

Apai nagyanyja: Vitányi Katalin (ref., Hajdúnánás, 1808. dec. 29. –). Házasságkötés: Hajdúnánás, 1824. dec. 29.

Apai dédapa I.: Kéki János (ref.). Nemesi kisbirtokos, Hajdúnánás város szenátora.

Apai dédanya I.: Kállai Erzsébet (ref.)

Apai dédapa II.: Vitányi István (ref.). A család őse 1729-ben, a Hajdúnánásra költözött, 1830-ban kapott nemesi bizonyáglevelet Szabolcs vármegyégtől. Ennek alapján Vitányi István is szerepel a Hajdú kerület 1838. évi nemesi névjegyzékében.

Apai dédanya II.: Sárga Katalin (ref.)

Anyja: Nábrádi Zsuzsanna (ref., Hajdúnánás, 1857. júl. 1. – 1945. szept. 8.). Házasságkötés: 1877. aug. 26.

Anyai nagypapa: Nábrády István (ref., Hajdúnánás, 1811. okt. 23. –). Anyakönyvi bejegyzés szerint (1857) szántóvető.

Anyai nagyanyja: Kun Erzsébet (ref., Hajdúnánás, 1817. nov. 13. –)

Anyai dédapa I.: Nábrádi Sámuel (ref.). Hajdúnánási család, 1830-ban Nábrádi Sámuel hajdúnemes bizonyítványt kapott. (Hajdúnemesi telket bírtak.)

Anyai dédanya I.: B. Pap Ilona (ref.). Hajdúnánási hajdúnemes család.

Anyai dédapa II.: Kun Sándor (ref.). Hajdúnánási hajdúnemes család. Kun Sándor apja, Kun István 1794-ben kapott hajdúnemesi bizonyítványt.

Anyai dédanya II.: Porkoláb Erzsébet (ref.). A hajdúnánási Porkoláb család 1618-ban kapott címeres nemes levelet I. Lipót királytól. Később mint armalista nemesek szerepeltek, s jelen voltak az 1838. évi hajdúkerületi nemesi névjegyzékben is.

Vallása: ref.

Nőtlen.

Középiskola: 1892–1898: hajdúnánási ref. gimn., I–VI. oszt.; 1898–1900: debreceni ref. kollégium főgimn., VII–VIII. oszt.; érettségi ugyanott: 1900.

Laky Dezső

statistikus, közgazdász, gazdaságpolitikus, egyetemi tanár

MTA tagság: I. 1926. máj. 6., r. 1946. júl. 24., tanácskozó tag 1950. jan. 14., r. tagsága visszaállítva 1989. máj. 9.

(Csurgó, Somogy m., 1887. február 1. – Budapest, 1962. július 30.; a Farkasréti temetőben nyugszik.)

Nemesség: Régi nemesi család, címeres levelet 1649-ben III. Ferdinándtól kaptak. A Komárom és Győr megyében honos közbirtokos Lakyak egyik ágának őse a 18. század közepén költözött Győr megyéből Debrecenbe. Előnév: alistáli.

Apja: Laky László Barnabás (ref., Debrecen, 1850. szept. 4. – meghalt 1906 előtt), csurgói kir. aljárásbíró (1884–1889), majd a kaposvári kir. törvényszék bírója (1890–1898).

Apai nagyapja: Laky Imre (ref., Debrecen, 1822–1883-ban már nem élt). 1837–1841: a debreceni ref. kollégiumban bölcséletet és jogot hallgatott. Debreceni törvénybíró volt, 1863–1864-ben pedig Debrecen város tanácsnoka.

Apai nagyanyja: Aranyi Krisztina (ref., Debrecen, 1828. febr. 18. –). Nem a debreceni igazolt nemes Aranyiak családjából származott.

Apai dédapja I.: Laky László (ref., Debrecen, 1767 k. –). A debreceni ref. kollégium gimnáziumába járt, 1783-ban subscribált, 1786–1787-ben Pozsonyba küldték tanulni német szóra. Ügyvédként működött Debrecenben, városi tanácsnok lett, 1826-ban végren delkezett. Az ő nagyapja telepedett le Debrecenben mint borbély.

Apai dédanya I.: nemes Komáromi Julianna (ref.) Családjában debreceni városi szenátor és főjegyző is volt.

Apai dédapja II.: Aranyi István (ref., Kecskemét, 1793. jún. 15. – Debrecen, 1864. febr. 19.). A középiskolát a kecskeméti és a nagykőrösi református nagygymináziumban végezte. A debreceni ref. kollégiumban 1812-ben subscribált, 1820-ban senior volt, 1821–1822-ben Bécsben tanult. 1822-től haláláig, 42 évig a debreceni ref. kollégium dogmatikaprofesszora volt. Apja kecskeméti földműves polgár volt.

Apai dédanya II.: Diószegi Erzsébet (ref., Debrecen, 1805. jan. 12. – Debrecen, 1883. febr. 8.). Házasságkötés: 1822. Szülei: Diószegi Sámuel (ref., Debrecen, 1761 – Debrecen, 1813) református lelkész, fűvészkönyvíró és Fazekas Mária, Fazekas Mihály költő testvére. A Diószegi család nemességét Bihar vármegye 1713-ban, a Fazekas családét pedig 1779-ben igazolta.

Anyja: Beksics Róza (róm. kat., 1852 – Bp., 1917. jan. 2.). Testvére: Beksics Gusztáv (róm. kat., Gamás, Somogy m., 1846. márc. 9. – 1906. máj. 7.) újságíró, történész, publicista, Szabadelvű Párti képviselő, miniszteri tanácsos, a Budapesti Közlöny felelős szerkesztője.

Anyai nagyapja: Beksics Ignác (róm. kat., Lengyeltóti, Somogy m., 1820. jan. 26. – Igal, Somogy m., 1884. szept. 2.). Gamás (Somogy m.) falu tanítója és jegyzője, majd Somogyvár (Somogy m.) nótáriusa/jegyzője volt.

Anyai nagyanyja: Lakatos Mária (róm. kat., 1821 –). A gamási róms. kat. plébános (1825–1853), Lakatos György húga. Házasságkötés: 1840.

Anyai dédapja I.: Beksits József (róm. kat.) 1797–1798-ban egy évig bölcsészetet tanult a pécsi kir. jogakadémián. A Somogy megyei Mikén, majd Lengyeltótiban élt. Az anyakönyvben neve előtt P(erillustris) D(ominus) címzés szerepel. Mikén valószínűleg Somsich Pongrác (1788–1849) nemesi birtokos szolgálatában állt.

Anyai dédanya I.: Andrasovits Rozália (róm. kat.). Az anyakönyvben a neve előtt P(erillustris) D(omina) címzés szerepel.

Vallása: ref.

Felesége: 1. szentkirályszabadjai Karossa-Karsa Sarolta (Bp., 1895. jún. 8. – 1961-ben még élt). Házasságkötés: 1914. Négy polgárit és ipariskolát végzett, valamint zenei képzésben részesült, a Keresztény Munkásnők Egyesületének tagja volt. Szülei: Karossa Bulcsu (– 1912) bp.-i kir. törvényszéki bírósági és Császár Borbála. 2. Kopácsy Judit (róm. kat., 1915 – Bp., 1999. máj. 18.) közgazdász, 1944-ben szerzett doktori oklevelet a bp.-i műegyetemen. Kopácsy József leánya.

Gyermeke: Laky Barnabás (ref., Bp., 1915. máj. 11. – Ottawa, 1983) ottawai jogász, közgazdász. Felesége: Belák Mária, akinek az apja: Belák Sándor (1886–1947) orvosprofesszor, az MTA tagja volt.

Középiskola: 1896–1904: kaposvári áll. főgimn., I–VIII. oszt.; érettségi ugyanott: 1904.

Magyary-Kossa Gyula (1909-ig Kossa)

orvos, farmakológus, orvostörténész, egyetemi tanár

MTA tagság: I. 1920. máj. 5.

(Debrecen, Hajdú m., 1865. január 8. – Keszthely, 1944. június 21.; a Kerepesi úti temetőben nyugszik.)

Nemesség: Csallóközi család, amelynek nemességét 1599-ben Rudolf király címeres levéllel újította meg. A magyari előnév a származási helyre utal. A Magyary-Kossa kettős név: Magyary-Kossa Péter (1676–1720), dunántúli ref. püspöknél, mint a fő ág ősnél állandósult a nagysallói előnévvel együtt. A többi ágak a Kossa/Kóssa/Kósa nevet használták. Magyary-Kossa Gyula felmenői a Kóssa néven szerepelnek magyari előnévvel. A kettős név engedélyezése után Magyary-Kossa Gyula is a nagysallói előnevet használta.

Apja: magyari Kóssa Károly (ref., Csép, Komárom m., 1837. okt. 22. – Debrecen, 1868. szept. 23.), a magyaróvári cs. kir. gazd. tanintézetbe 1855-ben iratkozott be, s ezt elvégezve uradalmi gazdatiszt gr. Károlyi Lajos uradalmában, majd intéző a debreceni cukorgyárban. Végül 1867-ben még a Helytartótanács kinevezte az akkor szervezett debreceni orsz. földműves iskola vezetőjévé s gazdasági intézőjévé.

Apai nagyapja: nemes Kóssa József (ref., Csép, 1807. máj. 4. –). Csépi közbirtokos, Komárom megyei várnagy, az önkényuralom idején megyei Kerkermeister/porkoláb/börtönőr/Inspector carcerum comitati.

Apai nagyanyja: Langgasszer Borbála (róm. kat., Enns, Felső-Ausztria, 1810 – Komárom, 1860. aug. 17.)

Apai dédapa I.: Kóssa József (ref.). Csépi közbirtokos. 1843-ban fiaival együtt igazolta nemességét.

Apai dédanya I.: Köntös Erzsébet (ref.)

Anyja: galántai Tompa Konstantina (róm. kat.)

Vallása: ref.

Felésege: sassi Sassy Mária (ref., 1881. okt. 11. – Bp., 1943. jún. 27.). Házasságkötés: Bp., 1915. dec. 12. Szülei: Sassy Frigyes nyug. honvédezredes és Egri-Dobray Anna.

Középiskola: 1875–1883: szabadkai községi főgimnázium, I–VIII. oszt.; érettségi ugyanott: 1883.

Nagy Lajos

régész, muzeológus

MTA tagság: l. 1934. máj. 11.

(Nagyvárad, Bihar m., 1897. március 15. – Budapest, 1946. december 10.; a Kerepesi úti temetőben nyugszik.)

Apja: Nagy Lajos (ref., Debrecen, Hajdú m., 1863. júl. 16. –). A Bihar megyei árvaszék fogalmazója, majd 1897-től 1918-ig ülnöke Nagyváradon. Trianon után, 1920-tól Csonka-Bihar vármegye székhelyén, Berettyóújfaluban az árvaszék helyettes elnöke.

Apai nagyapja: Nagy Antal (ref., Ottomány, Bihar m., 1824. nov. 21. –). Református tanító Mezőtelegden.

Apai nagyanyja: Kiss Klára (ref., Mezőtelegd, Bihar m., 1827. nov. 22. –). Házasságkötés: 1846. jún. 2.

Anyja: bihari Vass Piroska (róm. kat., Nagyvárad, 1873. ápr. 9. – Berettyóújfal, 1923. okt. 5.). Házasságkötés: 1896. máj. 14.

Anyai nagyapja: nemes Vass Imre (ref., Bihar, Bihar m., 1818. nov. 10. –). Nemesi kisbirtokos.

Anyai nagyanyja: Tamáskovics Mária (róm. kat., Debrecen –). Házasságkötés: 1850. máj. 27.

Vallása: ref.

Felésege: Fekete Margit (róm. kat., 1899 –). Házasságkötés: 1923. máj. 16.

Gyermeke: Nagy Tibor (róm. kat., Bp., 1924. szept. 12. – Bp., 2017. jún.). 1965–1992 között az ELTE Állam- és Jogtudományi Kar Pénzügyi Jogi Tanszék vezetője, 1969-től 1994-ig egyetemi tanár.

Középiskola: 1907–1915: nagyváradai róms. katolikus (premontrei) főgimnázium, I–VIII. oszt.; érettségi ugyanott: 1915.

Szabó István

történész, egyetemi tanár

MTA tagság: I. 1941–1949

(Debrecen, 1898. június 30./1898. július 2. – Budapest, 1969. február 19.; 1972-től a debreceni köztemetőben nyugszik.)

Apja: Szabó István (ref., kb. 1861 – Debrecen, 1901). Szappanosmester Debrecenben.

Apai nagyapja: Szabó ..., földműves.

Apai dédapja I.: Szabó ..., földműves.

Nevelőapja (anyjának második férje): Szabó Zsigmond (– meghalt 1919/1920 k.) „közép-birtokos”.

Anyja: Kertész Juliánna (ref., Debrecen, 1862 – 1918/1919 k. halt meg). Férje halála után (1901 –) szappanfőzőként dolgozott, 1912-től súlyos beteg volt.

Vallása: ref.

Felésege: Bay Erzsébet (ref., Gyulavári, 1904. márc. 7. – 1991). A bp.-i Zeneakadémián zongora tanszakon végzett, zongoratanárnő. Házasságkötés: Debrecen, 1928. febr. 11. Testvére Bay Zoltán (ref., Gyulavári, Békés m., 1900. júl. 24. – Washington, USA, 1992. okt. 4.) fizikus, atomfizikus, egyetemi tanár, az MTA tagja volt.

Gyermeke: Szabó Erzsébet (ref., 1930. okt. 5. – Debrecen, 2009). Angol–német szakos középiskolai tanár, akinek a férje Jakucs Pál (ref., Sarkad, 1928. jún. 23. – Debrecen, 2000., okt. 17.) botanikus, ökológus, debreceni egyetemi tanár, az MTA tagja volt.

Középiskola: 1908–1912: debreceni református kollégium főgimnáziuma, I–IV. oszt.; 1912–1915: debreceni Felsőkereskedelmi Iskola, I–III. oszt.; érettségi ugyanott: 1915 jún.; 1919: debreceni ref. főgimn., különbözeti vizsgák az V–VIII. gimnáziumi osztály anyagából; érettségi: 1919. dec. 19.

Szilágyi Loránd

történész, levéltáros, egyetemi tanár

MTA tagság: I. 1941. máj., tanácskozó 1949. okt. 31., I. tagsága visszaállítva 1989. máj. 9.

(Hajdúnánás, Hajdú m., 1908. augusztus 24. – Budapest, 1974. május 28.; a Rákoskeresztúri Új köztemetőben nyugszik.)

Apja: Szilágyi Dezső (ref., Csökmő, Bihar m., 1881 – Füzesgyarmat, Békés m., 1928. dec. 22.). Főgimnáziumi tanár. A középiskolát a mezőtúri református gimnáziumban végezte (1898). Tanári oklevelét a kolozsvári tudományegyetemen szerezte (1898–1902). 1902-től 1922-es nyugalomba vonulásáig a hajdúnánási református gimnázium tanára volt. 1928 őszén visszavonult családjával Füzesgyarmatra, ahol korábban apja református lelkész volt.

Apai nagyapja: Szilágyi Márton (ref., Berettyószentmárton, Bihar m., 1842. okt. 28. – Füzesgyarmat, 1900. okt. 21.). Református lelkész. Debrecenben végezte teológiai tanulmányait. Csökmőn, majd 1884-től Füzesgyarmaton volt református lelkész. A békés-bánáti ref. egyházmegye aljegyzője, Békés vm. bizottsági tagja.

Apai nagyanyja: Szabó Ida (ref.)

Apai dédapa I.: Szilágyi Mihály (ref.). Földműves Berettyószentmártonban.

Apai dédanya I.: Rásó Mária (ref.). Berettyószentmárton.

Anyja: Kopácsi Mária (ref., 1887–)

Vallása: ref.

Felesége: Weinpolder Ilona Erzsébet (1914 – Bp., 1976. jún. 15.). Házasságkötés: 1943. jan. 16.

Középiskola: 1918–1926: hajdúnánási református főgimnázium, I–VIII. oszt.; érettségi ugyanott: 1926.

Szakirodalom

- Kovács I. G. 2011. Kovács I. Gábor: A magyarországi polgári korszakbeli országos elitek empirikus kutatásának historikumához I. Történeti elitvizsgálatok az ELTE Szociológiai Tanszék szervezésében 1978-tól. In: Kovács I. Gábor: Elitek és iskolák, felekezetek és etnikumok. Társadalom- és kultúratörténeti tanulmányok. Bp., 2011. 33–74.
- Kovács I. G.–Kende G. 2011. Kovács I. Gábor, Kende Gábor: A két világháború közötti egyetemi tanárok rekrutációja és a középrétegek hierarchiája a társadalmi rangcímrendszer szerint a dualizmuskori Magyarországon. In: Kovács I. Gábor: Elitek és iskolák, felekezetek és etnikumok. Társadalom- és kultúratörténeti tanulmányok. Bp., 2011. 99–198.
- Kovács I. G. 2012. Kovács I. Gábor (szerk.): Diszkrimináció – emancipáció – asszimiláció – diszkrimináció. Magyarországi egyetemi tanárok életrajzi adataira 1848–1944. I. Zsidó és zsidó származású egyetemi tanárok. Összeállították: Kovács I. Gábor, Kiss Zsuzsanna, Takács Árpád. Bp., 2012. (Történeti elitkutatások – Historical Elite Research 8.)
- Kovács I. G. 2014. Kovács I. Gábor (szerk.): Hit – tudomány – közélet. A Debreceni Tudományegyetem Református Hittudományi Kara (1914–1950) professzorainak életrajzi adataira és életútleírása. Magyarországi egyetemi tanárok életrajzi adataira 1848–1944. II. Összeállították: Kovács I. Gábor, Takács Árpád. Bp., 2014. (Történeti elitkutatások – Historical Elite Research 9.)
- Kovács I. G. 2016. Kovács I. Gábor (szerk.): Sárospatak erőterében. A tiszáninneni származású református egyetemi tanárok életrajzi adataira és életútleírása. Magyarországi egyetemi tanárok életrajzi adataira 1848–1944. III. Összeállították: Kovács I. Gábor, Takács Árpád. Bp., 2016. (Történeti elitkutatások – Historical Elite Research 10.)
- Kovács I. G. 2019. Kovács I. Gábor: Felekezeti-művelődési alakzatok és a magyarországi polgári korszak (1848–1944) tudáselitje. In: Magyar Tudomány, 180. (2019) 6. sz. 804–812.